

**Záměr
na vyhlášení zvláště chráněného území**

**ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.
o ochraně přírody a krajiny v platném znění
a § 4 vyhlášky č. 64/2011 Sb.**

Chráněná krajinná oblast Moravský kras

srpen 2017

Název zvláště chráněného území:

Moravský kras

1. Návrh kategorie ochrany zvláště chráněného území:

Chráněná krajinná oblast (dále jen „CHKO“) ve smyslu ustanovení § 25–27 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále jen “zákon”).

2. Předměty ochrany a jejich popis:

- a) harmonicky utvářená krasová krajina s typickým krajinným rázem daným zejména reliéfem krasových plošin, hlubokých krasových kaňonů (žlebů), včetně jejich kulturních a historických složek
- b) jedinečný soubor povrchových i podzemních krasových jevů, včetně jeskyní s jejich výplněmi, historická důlní díla a specifická společenstva podzemních prostor s výskytem vzácných a zvláště chráněných druhů (jeskynní biota, netopýři atd.)
- c) povrchové a podzemní vodní toky, vodní plochy a mokřady s přirozeným vodním režimem, přirozenou morfologií, hydrologickými funkcemi a na ně vázanou biotou
- d) přirozená a přírodě blízká lesní a nelesní společenstva s vysokou druhovou pestrostí
- e) předměty ochrany¹ evropsky významné lokality Moravský kras (dále jen “EVL Moravský kras“)

3. Poslání chráněné krajinné oblasti

Posláním kategorie CHKO je zachování a zlepšování přírodních hodnot a ekologických funkcí krasové krajiny (a to procesů mezo a mikroklimatických, geologických, hydrologických a biologických), jejího typického rázu, včetně zachování kulturních a historických charakteristik za současného rozvíjení ekologicky optimálního způsobu využívání krajiny a jejich přírodních zdrojů. Zároveň je CHKO Moravský kras nově navržena tak, aby byla zachována rozmanitost neživé přírody a jedinečného souboru povrchových i podzemních krasových jevů ve všech fázích jejich vývoje, dále ochrana a obnova přirozeného a přírodě blízkého vodního režimu povrchových i podzemních vod a bylo zajištěno zachování druhové pestrosti v území, zejména cenných lesních i nelesních společenstev, vzácných a chráněných druhů rostlin, hub a živočichů, včetně specifické jeskynní bioty.

4. Cíle ochrany

Dlouhodobé cíle ochrany přírody a krajiny v CHKO Moravský kras jsou:

- zachování rozmanitosti neživé přírody, povrchových i podzemních krasových jevů a všech složek bioty vázaných na krasový fenomén, zejména jeskyní a jejich výplní, závrťů, škrapových polí, ponorů a vývěřů a dalších krasových jevů ve všech fázích jejich

¹ Subpanonské stepní trávníky; vápnité sutě pahorkatin a horského stupně; lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklich; smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy; panonské dubohabřiny; panonské šípákové doubravy; lokalita přástevníka kostivalového; panonské skalní trávníky; polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích; extenzivní sečené louky nížin až podhůří; chasmofytická vegetace vápnitých skalnatých svahů; jeskyně nepřístupné veřejnosti; bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*; středoevropské vápencové bučiny; dubohabřiny asociace *Galio-Carpinetum*; lokalita hadince červeného, koniklece velkokvětého, kovařika fialového, netopýra brvitého, netopýra černého, netopýra velkouchého, netopýra velkého, šikoušku zeleného, vranky obecné, střešníku pantoflíčku, vrápence malého

- vývoje, skal a skalek, starých lomů, přirozených hydrologických a geomorfologických procesů
- zachování a zlepšení přirozeného a přírodě blízkého stavu vodního režimu povrchových i podzemních vod,
 - zachování a obnova všech vzájemných vazeb povrchových i podzemních vod s jeskyněmi a jejich vodními režimy, zachování a obnova povrchových mokřadů a jejich přirozeného vodního režimu, zachování historických důlních děl
 - zachování vyskytujících se přirozených a přírodě blízkých lesních společenstev s příznivou druhovou, věkovou a prostorovou strukturou, které jsou biotopem rozmanitých druhů rostlin, hub a živočichů,
 - udržení pestré mozaiky jednotlivých typů biotopů (mokřadních, vodních, lučních, stepních, lesostepních, skalních, lesních a jeskynních) a druhové diverzity na ně vázaných druhů rostlin, hub a živočichů a případné zlepšení stavu těchto společenstev,
 - zachování a zlepšení dochovaného stavu předmětů ochrany EVL Moravský kras
 - zachování přírodě blízkého obhospodařování lesů, vodních a zemědělských ploch
 - zachování typického krajinného rázu,
 - zachování urbanistické struktury obcí a kulturně-historických hodnot území spojených s vývojem přírody i činností člověka.

5. Vymezení chráněné krajinné oblasti

Vymezení území CHKO Moravský kras je v mapové příloze č. 1.

6. Členění chráněné krajinné oblasti

Území chráněné krajinné oblasti se člení do 4 zón odstupňované ochrany přírody. Vymezení jednotlivých zón ochrany přírody není předmětem tohoto návrhu a bude stanoveno procesem v souladu s § 27 odst. 2 zákona. Charakteristiky jednotlivých zón ochrany přírody CHKO Moravský kras ve vztahu k níže stanoveným bližším ochranným podmínkám jsou následující:

- Do I. zóny se zařazuje především území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, biologickou rozmanitostí či vysokou ekologickou stabilitou krasové krajiny, zejména území přirozených a člověkem málo pozměněných povrchových i podzemních krasových jevů ve všech fázích jejich vývoje, a to reliéf krasových plošin, hlubokých krasových kaňonů, závrťů, ponorů a vývěrů nad půdorysem jeskyní a samotné jeskynní systémy, území s přirozeným nebo přírodě blízkým vodním režimem povrchových i podzemních vod a lesních ekosystémů s vysokým podílem autochtonních dřevin s pestrou druhovou, prostorovou a věkovou skladbou, dále přirozené a přírodě blízké luční ekosystémy vzniklé a udržované zemědělským hospodařením a další zvláště významná území z hlediska biologické rozmanitosti.
- Do II. zóny se zařazují zejména území hospodářsky využívaných lesních, lučních a vodních ekosystémů s vyšším podílem přírodě blízkých společenstev, místně zachovalými přírodními hodnotami a ostatní přírodně hodnotné plochy, které jsou hospodářsky využívány přírodě šetrným způsobem, a které většinou navazují na území I. zóny ochrany přírody. Do této zóny se začleňují také pozemky s výskytem rozptýlených povrchových a podzemních krasových jevů a plochy na povrchu nad půdorysem jeskyní v lesních oblastech.

- Do III. zóny se zařazují zejména lidskou činností značně pozměněné ekosystémy, intenzivně využívané zemědělské (převážně orná půda) a lesní pozemky mimo zastavěné území obcí, území s rozptýlenou venkovskou zástavbou a zástavbou účelovými stavbami, zejména pro lesnictví, zemědělství, vodní hospodářství a dopravní infrastrukturu.
- Do IV. zóny se zařazují lidskou činností silně pozměněné části přírody a zastavěné plochy nezahrnuté do jiných zón ochrany přírody.

7. Základní ochranné podmínky:

Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí jsou stanoveny v § 26 zákona.

8. Návrh bližších ochranných podmínek:

V souladu s ustanovením § 25 odst. 3 a § 44 odst. 3 zákona se navrhuje, aby na území CHKO bylo možno jen se souhlasem orgánu ochrany přírody provádět tyto činnosti a zásahy:

- (1) Na celém území chráněné krajinné oblasti je možné pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody:
 - a) zpřístupňovat jeskyně, nebo v nich pro veřejnost provozovat léčebnou či rekreační činnost nebo je jinak využívat,
 - b) zřizovat v jeskyních, šachtách a štolách uzávěry a umisťovat v nich technická zařízení,
 - c) sbírat paleontologické nálezy a minerály v jeskyních,
 - d) provádět geologické práce, pokud jsou spojené se zásahem do pozemku nebo hornickou činností nebo činností prováděnou hornickým způsobem,
 - e) upravovat nebo rozorávat místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí, a místa vznikajících závrťů, až do vzdálenosti 30 m od středu vtoku, okraje propadu nebo okraje závrťu
 - f) upravovat nebo měnit přirozená koryta vodních toků nebo přemísťovat jejich sedimenty,
 - g) ukládat tuhá statková hnojiva na zemědělské půdě mimo zastavěná území,
 - h) rozorávat zatravněné pozemky na orné půdě mimo zastavěná území,
 - i) provádět značení horolezeckých terénů nebo údržbu horolezeckých zařízení včetně trvalých jisticích prostředků,
 - j) provádět horolezeckou činnost mimo horolezecké terény vyznačené v souladu s písmenem i),
 - k) pořádat a organizovat akce s účastí větší než 100 účastníků mimo zastavěná území,
 - l) vyznačovat pěší, cyklistické, jezdecké, běžecké trasy nebo cesty mimo pozemní komunikace,
 - m) létat na sportovních létajících zařízeních kromě letů pro zajištění bezpečnosti státu, ochrany osob, majetku nebo veřejného pořádku a letů pro potřeby orgánů ochrany přírody,
 - n) umisťovat informační, reklamní nebo propagační zařízení mimo zastavěná území.
- (2) Na území I. a II. zóny chráněné krajinné oblasti lze pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody:

- a) provádět orbu trvalých travních porostů,
- b) provozovat letadla způsobilá létat bez pilota nebo modely letadel mimo zastavěná území.

(3) Na území II. zóny chráněné krajinné oblasti lze pouze se souhlasem příslušného orgánu přírody:

- a) hnojit zemědělské pozemky.

(4) Na území III. zóny chráněné krajinné oblasti lze pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody:

- a) hnojit nebo používat biocidy na zemědělských pozemcích až do vzdálenosti 30 m od okraje závrtu, propadu či místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí.

9. Územně správní zařazení území:

Kraj:	Jihomoravský
Okres:	Blansko Brno-venkov, Brno-město
Obec s rozšířenou působností:	Blansko Brno Šlapanice

10. Přehled katastrálních území dotčených záměrem na vyhlášení zvláště chráněného území:

Katastrální území	Obec
Adamov (600041)	Adamov
Babice nad Svitavou (600695)	Babice nad Svitavou
Bílovice nad Svitavou (604551)	Bílovice nad Svitavou
Blansko (605018)	Blansko
Březina u Křtin (614092)	Březina
Habrůvka (636452)	Habrůvka
Holštejn (641367)	Holštejn
Horákov (641847)	Mokrá-Horákov
Hostěnice (645664)	Hostěnice
Jedovnice (658154)	Jedovnice
Kanice (663000)	Kanice
Krasová (674044)	Krasová
Křtiny (676730)	Křtiny
Lažánky u Blanska (679453)	Blansko
Lipovec u Blanska (684694)	Lipovec
Líšeň (612405)	Brno-město
Maloměřice (612499)	Brno-město
Mokrá u Brna (698199)	Mokrá-Horákov

Ochoz u Brna (709433)	Ochoz u Brna
Olomučany (710954)	Olomučany
Ostrov u Macochy (716065)	Ostrov u Macochy
Petrovice u Blanska (720151)	Petrovice
Rudice u Blanska (743232)	Rudice
Sloup v Moravském krasu (750662)	Sloup
Suchdol v Moravském krasu (777251)	Vavřinec
Šošůvka (762938)	Šošůvka
Těchov (765520)	Blansko
Vavřinec na Moravě (777269)	Vavřinec
Veselice na Moravě (777277)	Vavřinec
Vilémovice u Macochy (782033)	Vilémovice
Žďár u Blanska (795194)	Žďár

11. Předpokládaná výměra zvláště chráněného území:

96,8 km²

12. Odůvodnění záměru:

Hlavním důvodem zpracování záměru na vyhlášení CHKO Moravský kras je:

Záměr na vyhlášení území CHKO byl předložen z důvodu potřeby nahrazení současně platného výnosu Ministerstva kultury ČSR, ze dne 4. července 1956, kterým byla zřízena CHKO Moravský kras, novým zřizovacím předpisem, který by byl v souladu s platnou právní úpravou chráněných krajinných oblastí vyplývající ze zákona. Novým vyhlášením CHKO budou zároveň odstraněny další nedostatky vyplývající z platného výnosu, a to zpřesnění vymezení území, zajištění ochrany krasového území, které navazuje na současně vymezenou EVL, se kterou je CHKO nedílně funkčně propojeno, zajištění ochrany jádrových oblastí EVL Moravský kras a také nastavení potřebných bližších ochranných podmínek CHKO pro činnosti, které by mohly ohrozit předměty ochrany CHKO.

Bližší ochranné podmínky stanovené platným výnosem jsou, díky době jeho vzniku, v souběhu se současně platnými základními ochrannými podmínkami CHKO obsaženými v zákoně. Zároveň jsou tyto bližší ochranné podmínky s ohledem na jejich formulaci obtížně vymahatelné a nekorespondují s aktuálním trendem vývoje přírodních hodnot v území (biologický vývoj a přírodní procesy v krasovém území) a s potřebami zajištění ochrany přírodních hodnot v území. Oproti současně nastaveným obsolentním bližším ochranným podmínkám, dochází v návrhu ke zpřesnění těch činností, které svými důsledky mohou poškozovat krasové území, případně mohou způsobit jejich zánik, např. upravovat místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí a místa vznikajících závrtů, sbírat paleontologické nálezy a minerály v jeskyních, atd. Nový návrh bližších ochranných podmínek také odráží potřebu zajištění účinné ochrany předmětů ochrany CHKO. Proto je potřebné výše uvedené nedostatky z důvodu efektivního zajištění ochrany předmětů ochrany CHKO Moravský kras odstranit.

Nutnost předložení návrhu na vyhlášení CHKO vychází rovněž z důvodu naplnění požadavku vyplývajícího z Nařízení vlády č. 318/2013 Sb., kterým byl schválen národní seznam Evropsky významných lokalit, ve kterém je stanovena ochrana EVL Moravský kras prostřednictvím kategorie ochrany zvláště chráněného území jako chráněná krajinná oblast.

Na základě těchto skutečností bylo potřeba upravit novou hranici CHKO (nové vymezení území CHKO) tak, aby bylo pokryto ochranným režimem v kategorii CHKO území

EVL Moravský kras, respektive i ty jeho části, které zasahují mimo dnešní hranice CHKO. Novým vymezením dojde ke zpřesnění hranice CHKO do úrovně podrobnosti katastrální mapy. V předloženém návrhu na vyhlášení CHKO byly společně s rozšířením území CHKO a změnou hranice CHKO definovány předměty a cíle ochrany, včetně zohlednění definice předmětů ochrany EVL Moravský kras.

K názvu zvláště chráněného území:

Bude ponechán obecně zažitý stávající název CHKO Moravský kras.

Ke kategorii ochrany zvláště chráněného území:

Území navržené k ochraně přesně odpovídá definici chráněné krajinné oblasti dle § 25 zákona o ochraně přírody. Navíc je většina území již dnes v této kategorii chráněna.

K předmětům ochrany:

- a) harmonicky utvářená krasová krajina s typickým krajinným rázem daným zejména reliéfem krasových plošin, hlubokých krasových kaňonů (žlebů), včetně jejich kulturních a historických složek
- *Moravský kras se vyznačuje nadprůměrně zachovalými krajinnými strukturami krasového území, dlouhodobý vývoj zde formoval charakteristický krajinný ráz. Charakter krajiny dotváří i pozůstatky po historické důlní těžbě, zpracování železné rudy a těžbě vápenců. Nedílnou součástí krajiny CHKO Moravský kras jsou jednotlivé prvky neživé přírody s geologickým, paleontologickým, mineralogickým, geomorfologickým, archeologickým a krajinářským významem. Předměty ochrany mohou být ohroženy nevhodně situovanou zástavbou, např. rozšiřováním satelitní obytné zástavby, výrobních a skladových areálů, výškovými stavbami a poli solárních elektráren. Podíl přírodě blízkých ekosystémů může být ohrožen nevhodným způsobem hospodaření, zejména snížením podílu zatravněných ploch ve prospěch orné půdy pro pěstování řepky a kukuřice a nově i výsadbou plantáží rychle rostoucích dřevin. Typický ráz krajiny krasové oblasti by mohla negativně ovlivnit i změna zastoupení druhového složení lesních porostů, tedy zvýšení podílu monokultur jehličnanů na úkor listnatých lesů.*
- b) jedinečný soubor povrchových i podzemních krasových jevů v různém stádiu vývoje, včetně jeskyní s jejich výplněmi, historická důlní díla, specifická společenstva s celou řadou vzácných a zvláště chráněných druhů (jeskynní biota, netopýři atd.)
- *Moravský kras je nejrozsáhlejší krasovou oblastí s nejširším zastoupením krasových jevů v České republice. Jedná se o unikátní soubor povrchových i podzemních ekosystémů vápencového území. Jeskyní je zde evidováno více jak 1100, jsou zde dva nejdelší jeskynní systémy v ČR – systém Amatérské jeskyně s délkou cca 40 km chodeb a systém Rudické propadání – Býčí skála s délkou cca 13 km chodeb. Každým rokem je speleologickým průzkumem objeveno několik desítek až stovek metrů nových jeskynních chodeb. Světoznámá je propast Macocha. Typická závrtová pole jedinečná pro tuto oblast nemají v České republice obdobu. Ve zdejších jeskyních byla zjištěna unikátní fauna, včetně pravých jeskynních živočichů*

tzv. troglobiontů, z nichž někteří jsou považováni za endemity Moravského krasu. V zimním období jeskyně slouží k úkrytům zde zimujících netopýrů.

c) povrchové a podzemní vodní toky, vodní plochy a mokřady s přirozeným vodním režimem, přirozenou morfologií, hydrologickými funkcemi a na ně vázanou biotou

- *Voda je jedním z nejdůležitějších činitelů na území krasu, kde zásadním způsobem modeluje vzhled krajiny. Hydrologie vodních toků v krasu je zcela specifická. Jedná se o aktivní a otevřený systém pohybu povrchových i podzemních vod s neustálou vzájemnou komunikací. Voda se podzemními systémy pohybuje často rychle na poměrně velké vzdálenosti s obtížně zjistitelnou trasou toku a velmi nízkou samočisticí schopností.*

Pro krasové území je tedy typické, že relativně malý zásah na povrchu může vyvolat dalekosáhlé následky v jeskynních systémech. CHKO Moravský kras je stejně jako všechna ostatní krasová území v ČR silně náchylné ke znečišťování vod. Toky přitékající na geologickou hranici vápenců se téměř okamžitě propadají do podzemí a vytvářejí podzemní síť vodních toků, které osidluje specifická biota citlivá na znečištění. Krasové vody, mohou nečistoty šířit na velké vzdálenosti, vyžadují si proto zvláštní ochranu.

Vzhledem k vysoké propustnosti vápenců jsou povrchové vodní plochy a mokřady vzácné, a pokud se vyskytují, je třeba jim věnovat náležitou pozornost a ochranu před nepříznivými vlivy, což může být zejména jakákoliv změna přirozeného vodního režimu. Část jeskynních systémů CHKO Moravského krasu je zapsána na list mezinárodně chráněných mokřadů Ramsarské úmluvy pod názvem „Podzemní Punkva“.

V krasové krajině jsou další vodní biotopy (mokřady, tůňe, jezírka) do jisté míry unikátní, jelikož v území s vysokou propustností se voda nemůže přirozeně akumulovat. Vznikly tedy jen v málo místech s příhodnými podmínkami.

d) přirozená a přírodě blízká lesní a nelesní společenstva s vysokou druhovou diverzitou

- *Zastoupení dřevin v druhové skladbě lesních porostů není na území CHKO Moravský kras rovnoměrné. To je způsobeno jednak přírodními podmínkami, zejména však v minulosti rozdílným způsobem hospodaření v jednotlivých částech území CHKO. Pouze na svazích krasových žlebů a údolích zůstaly zachovány typické lesní porosty pro krasovou oblast, které se dlouhodobě vyvíjejí bez přímého vlivu člověka. Přírodě blízký způsob obhospodařování lesů střední a jižní části CHKO Moravského krasu umožnil zachování strukturovaných lesů s převahou stanovištně původních dřevin. Tento způsob hospodaření zajišťuje diverzifikovanost jednotlivých habitatů a mikrohabitatů v prostoru a čase, čímž dochází k udržení velké druhové diverzity v území.*

Nejdůležitějšími nelesními biotopy jsou skalní stepi při hranách a na svazích žlebů a údolích, dále škrabové pastevní stráně a v neposlední řadě přechody mezi lesní a nelesní vegetací lesostepního charakteru, nejvíce zastoupené na stanovištích doubrav a dubohabřin v jižní části CHKO. Vzhledem k výrazné teplotní a vegetační inverzi, různé expozici a různým půdním podmínkám se na velmi malé ploše střídá široké spektrum biotopů s hojným výskytem celé řady chráněných a ohrožených druhů organismů.

Nezbytnou součástí udržení biodiverzity společenstev těchto stanovišť je péče v podobě termínově vhodně volených mozaikovitých sečí nebo pastvy a redukce expandujících dřevin s ohledem na druhovou ochranu.

e) předměty ochrany evropsky významné lokality Moravský kras (dále jen "EVL Moravský kras")

- *Záměr na vyhlášení vychází i z platného nařízení vlády a zajišťuje zachování popř. zlepšení stavu předmětů ochrany EVL Moravský kras.*

K cílům ochrany:

Cíle ochrany jsou formulovány v souladu s ustanoveními § 25 odst. 2 zákona o ochraně přírody.

K návrhu bližších ochranných podmínek:

Bližší ochranné podmínky CHKO jsou navrženy v souladu s ustanovením § 44 odst. 3 zákona o ochraně přírody tak, aby umožnily orgánu ochrany přírody usměrňovat činnosti, které mohly by vést k nežádoucím změnám dochovaného stavu předmětů ochrany.

Zdůvodnění k jednotlivým navrženým bližším ochranným podmínkám:

(1) Na celém území chráněné krajinné oblasti je možné pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody:

- a) zpřístupňovat jeskyně, nebo v nich pro veřejnost provozovat léčebnou či rekreační činnost nebo je jinak využívat,

Odůvodnění:

Cílem ochrany v krasové oblasti CHKO Moravský kras je zajištění ochrany specifických tvarů krasu a jeskyní (geomorfologie), oběh a funkce krasových vod (hydrologie), sedimentů podzemních dutin (jeskynní výplně) a ochrany jeskynního mikroklima, včetně bioty.

Jeskynní systémy jsou negativně ovlivňovány při speleologických průzkumech a objevných průkopech do jeskyní, při otvírkách a zpřístupňování jeskyní a při jakýchkoliv terénních či stavebních úpravách. Tato bližší ochranná podmínka umožní vhodným způsobem usměrnit využívání jeskyní, a to zejména takovou činností, která je sice přímo nepoškozuje, avšak při nevhodném způsobu, četnosti a rozsahu využití může jeskyni či její složky poškodit (např. skladování, výroba, ustájení zvířat, uložení rostlin, léčebné účely, sportovní činnost, vysoká návštěvnost, natáčení filmů).

Zároveň je potřeba v CHKO zajistit ochranu krápníkových útvarů, u nichž dochází na základě intenzivního využívání jeskyní k jejich neobnovitelnému mechanickému poškození. Jejich existenci a vývoj, zejména pak drobných útvarů (brček, excentrických krápníků a krystalických forem) a vodních útvarů (hrázek a „leknínových“ tvarů) ohrožují extrémní změny hydrologických a mikroklimatických poměrů (ztráta vody, změny teploty a vlhkosti vzduchu), případně i nežádoucí vegetace tzv. lampenflora). Krápníkové útvary jsou často poškozovány i při nekontrolovatelných „exkurzích“ do nezpřístupněných jeskynních systémů. Ve všech případech hrají základní ochrannou roli dokonalé uzávěry všech krápníkových jeskyní a disciplinovaná organizace jejich průzkumů a využívání.

Na rozdíl od většiny negativních zásahů do krasových vod či jeskynního mikroklimatu a života, je poškození či zničení jeskynních výplní nezvratné a nenahraditelné.

- b) zřizovat v jeskyních, šachtách a štolách uzávěry a umisťovat v nich technická zařízení,

Odůvodnění:

Jeskynní mikroklima je spolu s vodou jednou ze základních podmínek pro zachování a další vývoj krápníkových útvarů a života v jeskyních. Nezbytnou stálost klimatických poměrů jeskyní narušují zejména otvírky jeskynních vchodů, nejméně příznivá je existence více vchodů v různých výškových úrovních, umožňující intenzivní větrání tzv. komínovým efektem. Podzemní prostory jsou vzdušným proudem v létě ohřívány a vysoušeny, v zimě v nežádoucím rozsahu ochlazovány. Vstupy jeskyní je proto nutné uzavírat jen s ponecháním vletových otvorů pro netopýry. Zachování mikroklimatických poměrů jeskyní je také podmínkou další existence jeskynní bioty a optimálního vývoje celého jeskynního ekosystému. Vzhledem k nízké hustotě osídlení jeskyní, malé diverzitě společenstev a zpomalenému životnímu cyklu jeskynních živočichů může každý zásah do ekosystému podzemí vést k nezvratným škodám.

S ohledem na zajištění ochrany jeskynních prostor a krasových útvarů je tedy nutné, aby byl orgán ochrany přírody informován o záměru zřizovat uzávěr jeskyní, šachet a štol a technických zařízení v nich. Nevhodně instalovaná uzávěra či jiné technické zařízení by mohly poškodit cenné sedimenty (často s paleontologickými a archeologickými materiály) ve vstupních částech jeskyně a znemožnit vlety netopýrům, kteří jeskyně, šachty a štoly využívají k zimnímu spánku. Svévolné umístění uzávěry soukromým subjektem bez souhlasu orgánu ochrany přírody by mohlo způsobovat nežádoucí komerční využití podzemního prostoru za uzávěrou a možné poškození předmětu ochrany CHKO a EVL Moravský kras.

- c) sbírat paleontologické nálezy a minerály v jeskyních,

Odůvodnění:

Zájem o sběr přírodnin často i za komerčním účelem se v posledních letech zvyšuje. Získávání paleontologických nálezů a minerálů z jeskynních stěn nebo z jeskynních výplní je ze zákona ošetřeno. Problém však vyvstává u minerálů či paleontologických nálezů volně ležících v jeskyni, kdy jejich svévolným odnášením může dojít k nenahraditelným ztrátám vědeckých informací a při komerčním zaměření těchto sběrů i k likvidaci jeskynních geologických lokalit. Některé paleontologické nálezy či minerály mohou být ze svého původního uložení uvolněny druhotně, např. při speleologickém výzkumu a pak již nejsou součástí původního dochovaného stavu jeskyně, ale přesto je potřeba jim poskytnout ochranu za účelem vědeckého zhodnocení a proti komerčnímu zneužití.

- d) provádět geologické práce, pokud jsou spojené se zásahem do pozemku nebo hornickou činností nebo činností prováděnou hornickým způsobem,

Odůvodnění:

Geologické práce a činnosti vykonávané hornickým způsobem pro svoji velmi častou nevratnost, kterou v krasových systémech způsobují, patří mezi jedny z nejvýznamnějších činitelů v území. O to více významné je to v krasové krajině se složitými vzájemnými vazbami povrchových (voda) a podzemních systémů (jeskyně a krasové jevy). Zásahy

do dochovaného stavu území, nebudou-li usměrňovány, mohou krasovou krajinu a přírodu nevratně poškozovat, přičemž jeskyně a krasové jevy se vyskytují na celém území CHKO Moravský kras a jednotlivé části krasového systému jsou navzájem propojeny nebo na sebe navazují.

- e) upravovat nebo rozorávat místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí a místa vznikajících závrťů, až do vzdálenosti 30 m od středu vtoku nebo okraje propadu nebo okraje závrťu,

Odůvodnění:

Geomorfologie krasové oblasti je typická svými specifickými tvary odrážejícími dlouhodobou činnost vody v rozpustných horninách. Povrchové jevy (např. drobný vtok povrchových vod, závrty, propady půdy vůči okolí často se jedná o poklesy na ploše menší jak 1 m²) odrážejí stav a průběh podzemních systémů a komunikují s nimi. Jakékoli nevhodné zásahy do nich se negativně projevují na stavu a dalším vývoji v podzemí i na jeho hydrologických funkcích.

Obecně je nutné při ochraně krasové oblasti věnovat zvláštní pozornost terénním zásahům v krajině, a to např. zemědělskotechnickým. V případě úpravy pozemků, by nemělo docházet ke změnám funkčních krasových tvarů, např. nemělo by docházet k zavážení závrťů a míst propadů a na pozemcích by neměly být prováděny meliorace (odvodňování). Při jakékoli zemědělské činnosti je nutno zabránit nadměrné erozi a splachům půdy do podzemí, či dlouhodobému ponechávání pozemků bez vegetace, které tato rizika zvyšují. Proto je nezbytné v místech soustředěného odtoku, okolí závrťů a propadů či v ponorových oblastech zachovávat trvalé travní porosty, které významně snižují riziko splachu zejména hnojiv a pesticidů do podzemních krasových systémů.

Vzdálenost 30 m od středu vtoku nebo okraje propadu byla vyhodnocena na základě výzkumu Ústavu hydrologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Voda v nenasycené zóně krasu, nemusí sestupovat pouze přímo vertikálně dolů, ale může mít i výraznou horizontální komponentu. Výrazně zvýšené koncentrace dusičnanů byly zjištěny do vzdálenosti 20 m od průmětu jeskynních prostor na obhospodařované pozemky. Z tohoto důvodu byla v rámci výše uvedeného výzkumu doporučena šířka ochranného pásma lemujícího vnější okraj ponorů a závrťů 30 m. Tato šířka ochranného pásma by měla být postačující pro snížení dusičnanů a dalších chemických látek antropogenně zanášených do krasového prostředí.

Z důvodu ochrany krasového podzemí je potřebné tato místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí a místa vznikajících závrťů chránit. Kvalifikované posouzení, že jde o soustředěný vtok, v případě sporu s vlastníkem nebo nájemcem pozemku provádí specialista ochrany přírody nebo České geologické služby.

- f) upravovat nebo měnit přirozená koryta vodních toků nebo přemísťovat jejich sedimenty,

Odůvodnění:

V krasové krajině je voda jedním z hlavních činitelů ovlivňujících vývoj krasových procesů a jevů s nimi spojených. Povrchové vodní toky, které následně odtékají do jeskyní, je třeba chránit v jejich kvalitě i kvantitě nad ponorem i pod vývěrem, včetně tvaru jejich koryt. Nevhodné zásahy do vodních toků (úprava koryt vodních toků a s tím spojená zvýšená

eroze, splavování kontaminovaných sedimentů a znečištění vody) způsobí zanášení jeskynních prostor, obohacování podzemních ekosystémů živinami a biocidy a následné změny v jeskynní biotě.

S ohledem na skutečnost, že znečištěné vody jsou v jeskyních přenášeny často poměrně rychle a na velké vzdálenosti, je třeba této problematice věnovat zvýšenou pozornost.

- g) ukládat tuhá statková hnojiva na zemědělské půdě mimo zastavěná území obcí,

Odůvodnění:

Při skladování tuhých statkových hnojiv s vysokou koncentrací dusíku na pozemcích nad jeskyněmi může vlivem srážek dojít k intenzivnímu vyplavování dusíku do podzemních prostor. Vědeckým výzkumem bylo prokázáno, že skapové vody ze zemědělské půdy jsou velmi bohaté na dusičnany, které znečišťují podzemní krasové vody a ohrožují jeskynní biotu. Zejména v územích nad známými jeskynními prostory je tedy nevhodné skládky chlévské mrvy umísťovat. Vzhledem k tomu, že předmětem ochrany CHKO jsou jeskyně, je třeba tyto chránit nejen před přímým ničením, ale i před nepřímým působením nepříznivých vlivů. S ohledem na skutečnost, že se nové jeskynní prostory stále objevují, není možné stanovit paušálně místa, kde skládky umísťovat nelze. Proto je třeba nastavit tuto podmínku na veškerou zemědělskou půdu, aby bylo možné konkrétní lokality průběžně posuzovat.

- h) rozorávat zatravněné pozemky na orné půdě mimo zastavěné území,

Odůvodnění:

V současnosti je v zemědělské krajině častým trendem rozorávání travních porostů, což je na území CHKO Moravský kras nežádoucí s ohledem na zajištění ochrany jeskynních systémů a krasových jevů. Nejčastěji se jedná o případy rozorávání zatravněných pozemků nad jeskyněmi. Tato činnost je zásadním rizikovým faktorem pro zvýšení eroze a splachy půdy, hnojiv a pesticidů do krasového podzemí. Ohrožen je tak unikátní podzemní biotop včetně vodního prostředí, který je předmětem ochrany CHKO.

Zatravnění oblasti nad jeskyněmi a v okolí závrťů s přesahem 30 m zajišťuje, aby do skapů v jeskyních nepronikaly vody se zvýšeným obsahem dusičnanů z okolních obhospodařovaných pozemků, což bylo potvrzeno výzkumem České geologické služby. Zatravněním orné půdy odpovídající travní směsí se může za několik let vhodné péče vyvinout druhově bohaté luční nebo pastevní společenstvo, které obohatí biodiverzitu krasového území. Zatravněním zón zvýšených průsaků je chráněn jeden z předmětů ochrany CHKO - systém krasových jeskyní.

- i) provádět značení horolezeckých terénů nebo údržbu horolezeckých zařízení včetně trvalých jisticích prostředků,

Odůvodnění:

Krasová oblast je charakterizovaná množstvím skal a lomů a je atraktivní pro horolezectví. Využívání z hlediska ochrany přírody nevhodných terénů může způsobit, např. sešlap, ničení vegetace a rušení živočichů.

- j) provádět horolezeckou činnost mimo horolezecké terény vyznačené v souladu s písmenem i),

Odůvodnění:

Horolezecké a horolezectví blízké outdoorové aktivity negativně ovlivňují přírodní stav nejen skalních stěn, ale i jeskyní, lomů a obdobných lokalit. Jejich nevhodným rozvojem by mohlo docházet k poškozování a ničení předmětů ochrany CHKO a EVL Moravský kras. Využívání z hlediska ochrany přírody nevhodných terénů může způsobit, např. sešlap, ničení vegetace a rušení živočichů. S ohledem na významný negativní vliv této činnosti je potřeba usměrnění a regulace těchto aktivit na území celé CHKO Moravský kras.

- k) pořádat a organizovat akce s účastí větší než 100 účastníků mimo zastavěná území,

Odůvodnění:

Pořádání akcí s velkým počtem účastníků, např. v nevhodném období (doba hnízdění) nebo v místech s vysokým zastoupením předmětů ochrany by mohlo přírodní hodnoty a předměty ochrany CHKO poškodit anebo nenávratně zničit. Jde především o rušení živé přírody, které je nežádoucí v jarním a na začátku letního období. Ochranná podmínka umožní včas nežádoucím vlivům předejít.

- l) vyznačovat pěší, cyklistické, jezdecké, běžecké trasy nebo cesty mimo pozemní komunikace,

Odůvodnění:

CHKO Moravský kras je protkána hustou sítí turistických tras a cyklotras. V atraktivním území narůstá zájem o další aktivity jako jezdecké, běh volným terénem, geocaching aj. Jejich nevhodný rozvoj může znamenat ohrožování či poškozování předmětů ochrany CHKO. Trasy je třeba volit s ohledem na zajištění cílů ochrany přírody a není žádoucí jejich vymezování ponechat nekontrolovatelnému vývoji. V hustě obydlené a intenzívně navštěvované krajině zůstaly relativně malé nedotčené ostrůvky přírody s vysokou přírodní hodnotou, kde je třeba uvedené aktivity regulovat, zejména s ohledem na možné rušení přírody pohybem návštěvníků.

- m) létat na sportovních létajících zařízeních kromě letů pro zajištění bezpečnosti státu, ochrany osob, majetku nebo veřejného pořádku a letů pro potřeby orgánů ochrany přírody

Odůvodnění:

Komplexy lesů v CHKO jsou významným hnízdištěm ptáků včetně druhů chráněných. Lety nízko nad terénem, zejména sportovních létajících zařízení (definovány v § 81 zákona č. 49/1997 Sb. o civilním letectví) v blízkosti hnízd působí negativně v době hnízdění, kdy dochází ke zvýšenému rušení a možnému ovlivnění hnízdní úspěšnosti.

- n) umisťovat informační, reklamní a propagační zařízení mimo zastavěná území.

Odůvodnění:

Území Moravského krasu s množstvím přírodních atraktivit je protkáno hustou sítí turistických tras a komunikací. Velký počet turistů a snaha informovat je téměř na všech místech o nejrůznějších službách s sebou přináší i zájem o instalace nejrůznějších informačních a propagačních zařízení. Nevhodné umístění zařízení ve volné krajině (zejména velkoformátových reklam) může působit rušivě v dochovaném přírodním prostředí, případně i negativně zasáhnout do hodnot krajinného rázu. Tato ochranná podmínka se nevztahuje se na umístování dopravních značek a dopravních zařízení na pozemních komunikacích.

(2) Na území I. a II. zóny je možné pouze s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody:

a) provádět orbu trvalých travních porostů,

Odůvodnění:

Biologicky cenné trvalé travní porosty jsou předmětem ochrany a je tedy třeba vyloučit veškerou činnost, která by tato druhově bohatá luční společenstva významně znehodnotila a zhoršovala tak jejich stav. K takové činnosti dochází v CHKO z důvodu zvýšení kvality píče, kdy jsou tendence trvalý travní porost obnovit, a to rozoráním a znovu osetím. Takový postup je v souladu s cíli ochrany CHKO a EVL Moravský kras jen pokud dojde k zatravnění vhodným osivem, jehož složení je konzultováno s orgánem ochrany přírody. Orba často způsobuje zničení a usmrcení vzácných či zvláště chráněných druhů rostlin i živočichů. Z pohledu zajištění ochrany těchto stanovišť může být přijatelné dosévání do porostu nebo jen částečná pásová orba a došetí vhodným osivem. To se však může mezi jednotlivými lokalitami lišit, vzhledem k historii hospodaření, druhovému složení, geologickému podkladu, typu biotopu aj. Společenstva těchto stanovišť, která se z druhově relativně chudých vyvinula na druhově bohatá, jsou velmi stabilní a v zemědělské krajině cenná. Často mají vazbu na další významné prvky bioty i další společenstva a dohromady tvoří biotopy, jež jsou předmětem ochrany. Proto je třeba chránit tyto porosty před rozoráním.

b) provozovat letadla způsobilá létat bez pilota nebo modely letadel na dálkové ovládání mimo zastavěná území.

Odůvodnění:

CHKO Moravský kras je hnízdištěm celé řady zvláště chráněných druhů ptáků, z nejvýznamnějších jmenujme např. čápa černého (*Ciconia nigra*) nebo sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*), ale týká se to celé řady dalších druhů. Tyto druhy jsou silně citlivé na rušení, zejména pokud k němu dochází z úrovně nebo nadúrovně jejich hnízda. V takovém případě hnízdo často opouští, čímž může dojít k zastydnutí vajec, opuštění mláďat nebo jejich vyskakování z hnízda. Výsledkem pak je neúspěšné hnízdění, což je s ohledem na nízký počet hnízdících párů těchto druhů silně nežádoucí. A právě drony (bezpilotní létající zařízení) jsou z tohoto pohledu velmi rizikové. V posledních letech jejich používání značně narůstá, a proto je nutné s riziky počítat a mít možnost je omezit.

(3) Na území II. je možné pouze s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody:

- a) hnojit zemědělské pozemky,

Odůvodnění:

Jeskyně, které se nacházejí pod zemědělsky využívanými pozemky, především pod půdou ornou, která je pravidelně hnojena, jsou ohrožovány vyplavováním hnojiv. Podle výzkumů a analýz skapových vod se ukázalo, že z hlediska trendů jsou koncentrace dusičnanů pod lesními pozemky trvale nízké a koncentrace pod zatravněnými pozemky se postupně snižují. Ve skapových vodách pod ornou půdou je až 10x vyšší obsah dusičnanů oproti skapovým vodám pod lesem. Pod lesními pozemky se tedy jeví chemismus vody jako dobrý a v čase stálý. Výsledky dále ukázaly, že zemědělská činnost v nadloží jeskyní zhoršuje kvalitu skapových vod, což potvrzují hodnoty koncentrací dusičnanů. Špatná kvalita skapových vod, která je dána intenzivním zemědělským hospodařením na krasových plošinách, negativně ovlivňuje ekologický stav biotopu jeskyní, který je předmětem ochrany CHKO a ramsarské lokality Podzemní Punkva.

- (4) Na území III. zóny chráněné krajinné oblasti lze pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody:

- a) hnojit nebo používat biocidy na zemědělských pozemcích až do vzdálenosti 30 m od okraje závrtu, propadu či místa soustředěného vtoku srážkových vod do krasového podzemí.

Odůvodnění:

Na území III. zóny se objevené jeskyně a závrtů k datu přípravy tohoto nařízení vlády nevyskytují. Kras je však geologicky živé území, kdy každým rokem vzniká průměrně 1 nový propad, resp. závrt. V případě srážkově bohatého roku může těchto propadů nebo soustředěných vtoků vzniknout i více. Rovněž každým rokem je v Moravském krasu objeveno minimálně několik metrů nových jeskynních chodeb. Tyto nové závrtů, propady, vtoky a jeskynní chodby se mohou objevit také na území III. zóny, je třeba je předvídat a je třeba jim poskytnout ochranu před hnojivy a biocidy z týchž důvodů, jako ji mají na území I. a II. zóny.

13. Vyhodnocení stavu dochovaného přírodního prostředí

Vyhodnocení stavu dochovaného přírodního prostředí CHKO Moravský kras je s ohledem na obsáhlou podrobnost uvedeno v Rozborech Plánu péče o CHKO Moravský kras, který je předkládán společně s návrhem záměru na vyhlášení CHKO Moravský kras.

K vymezení hranice zvláště chráněného území:

Navržená hranice CHKO zpřesňuje vymezení hranice CHKO dané zastaralým výnosem z roku 1956, a zároveň zohledňuje území EVL Moravský kras. Hranice je vedena přednostně po hranicích parcel, pokud možno jasně viditelných v terénu, příp. po hranicích trvalého rozdělení lesa. V případě vedení hranice CHKO po komunikacích je jednotně upraveno,

že komunikace není součástí CHKO. Stávající území CHKO Moravský kras je navrženo k rozšíření jen v minimální míře, a to cca o 3 %.

Mezi Sloupem a Žďárem se přičleňuje území s četným výskytem závrťů, s prameništěm podzemních vod a u Žďáru dokonce s jeskyní. U Holštejna se pouze potvrzuje ne zcela jasný výklad vedení hranice podle popisu z roku 1956, čili se definitivně potvrzuje stav z roku 1956. Mezi Lažánkami a Olomučany se přičleňuje území s výskytem vápenců a s historickou těžbou železných rud v lesních komplexech. U Jedovnic se přičleňuje území s jedinečnými škrapovými stráněmi, které nemají jinde v CHKO obdobu. U Křtin se přičleňuje území s výskytem křtinských vápenců a významnou geologickou lokalitou. U Bílovic se přičleňuje území se škrapovou stráňí chráněnou jako PR Zadní Hády. Většina výše citovaných přičlenění a všechna další přičlenění jsou součástí území EVL Moravský kras, zejména prioritních biotopů panonských dubohabřin a suťových lesů, dále hercynských dubohabřin a květnatých bučin, které jsou předmětem ochrany EVL Moravský kras.

Plocha území, které je na základě tohoto návrhu z dosavadní CHKO vyjmuto, je 163,74 ha a tedy 1,79 %. Jedná se o zastavěná území obcí, průmyslové či zemědělské areály a odtěžené prostory lomů s minimálními přírodními hodnotami a bez výskytu předmětů ochrany CHKO a EVL Moravský kras.

Zpracoval: AOPK ČR, MŽP

PŘEHLEDNÁ MAPA HRANICE CHKO CHKO MORAVSKÝ KRAS

